

NÅR FORELDRE IKKE BOR SAMMEN

Retningslinjer for barnehager og skoler

1. INNLEDNING

1.1 SAMARBEID MED FORELDRE SOM IKKE BOR SAMMEN

Direktør for Oppvekst og utdanning har oppdatert retningslinjer for hvordan barnehagen/skolen skal forholde seg når barnets foreldre ikke bor sammen. Retningslinjene samsvarer med oppdateringer i aktuelle lovverk.

Barnehagelovens § 1 angir barnehagens formål; Barnehagen skal *i samarbeid og forståelse med hjemmet* ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. Opplæringslovens § 1 angir formålet med opplæringen. Grunnskoleopplæringen skal, i samarbeid og forståelse med hjemmet, åpne dører mot verden og framtiden og gi elevene historisk og kulturell innsikt og forankring.

Det er foreldrene som har ansvaret for barns oppdragelse. Dette prinsippet er nedfelt i barnekonvensjonen og barneloven. Barnehagen og skolen er et kompletterende miljø til hjemmet.

Det kan i enkelte tilfeller være vanskelig for de ansatte i barnehagene/skolene å vite hvordan de skal forholde seg til foreldre som ikke bor sammen. Direktør for Oppvekst og utdanning har utarbeidet disse retningslinjene for å sikre at ansatte i kommunale barnehager og skoler har kunnskap om innholdet i begrepene foreldreansvar, fast bosted og samværsavtale.

2. FORELDREANSVAR

2.1 HVA ER FORELDREANSVAR?

Foreldreansvar er den rett og plikt foreldrene har til å bestemme for barnet i personlige forhold. Barnets beste skal ligge til grunn for alle avgjørelser som tas, og det skal legges økende vekt på hva barna selv mener og vil etter hvert som de blir eldre og mer modne.

Personlige forhold omfatter bl.a. forhold som

- valg av type barnehage (f.eks. livssynsbarnehager)
- skolevalg
- hvor barnet skal bo fast
- navnevalg
- innmelding og utmelding av trossamfunn
- medisinsk behandling

- søknad og utstedelse av pass
- samtykke til medisinske inngrep
- flytting utenlands

Regler om foreldreansvaret står i barneloven kapittel 5:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/barneloven/id448389/>

2.2 HVEM HAR FORELDREANSVAR?

Dersom barnet er **født før 1. januar 2020** har foreldre felles foreldreansvar hvis de *er* eller *har vært* gift. Foreldre har også felles foreldreansvar dersom de var samboere ved fødselen, og barnet ble født mellom 1. januar 2006 og 1. januar 2020. I andre tilfeller har mor foreldreansvaret alene, dersom foreldrene ikke avtaler noe annet. En slik avtale må være sendt til Folkeregisteret for å være gyldig. Hvis foreldrene ikke blir enig om dette, kan de be domstolen om å avgjøre spørsmålet.

Er barnet **født fra og med 1. januar 2020**, har foreldre felles foreldreansvar uavhengig av om de er gift, samboere eller bor hver for seg. Dersom foreldre bor hver for seg ved fødselen, får mor likevel foreldreansvaret alene hvis hun innen ett år fra farskap ble fastsatt, sender melding til Folkeregisteret om at hun ønsker foreldreansvar alene. Far kan innen samme frist melde fra til Folkeregisteret dersom han ikke ønsker foreldreansvar. Dersom mor har sendt melding til Folkeregisteret, kan far bringe saken inn for domstolen for avgjørelse hvis han ønsker foreldreansvar.

Regler i lov eller forskrift som gjelder for far gjelder på samme måte for medmor/medfar. Som medmor/medfar til barnet regnes mors/fars kvinnelige/mannlige ektefelle eller samboer, dersom medmorskapet/medfarskapet følger av ekteskap, vedgåelse eller dom. Et barn kan ikke både ha far og medmor eller mor og medfar.

2.3 KONSEKVENSER NÅR FORELDRENE HAR FELLES FORELDREANSVAR

- Begge foreldre har samme rett til å delta på foreldremøter.
- Begge foreldre har samme rett til å ha foreldresamtaler.
- Begge foreldrene er valgbar til samarbeidsutvalg og lignende.
- Begge foreldre skal inviteres til arrangementer og tilstelninger.
- Begge foreldre har rett til samme opplysninger fra barnehage/skole.
- Begge foreldre har rett til opplysninger om barnet og barnets forhold i barnehage/skolen, men ikke opplysninger om den andre forelderen eller barnets hjemmesituasjon.
- Samtykke fra begge foreldre er nødvendig ved henvisning til PPT.

2.4 FORELDREANSVAR ALENE

Det er kun i sjeldne tilfeller at den ene forelderen har foreldreansvar alene. Dette gjelder kun dersom foreldrene har inngått avtale om dette. Slik avtale skal være underskrevet av begge foreldre samt være registrert i folkeregisteret for å være gyldig. I enkelte tilfeller foreligger det en rettslig avgjørelse på at bare den ene forelderen skal ha foreldreansvar.

Ved tvil om foreldreansvaret er felles, anbefales det å sjekke folkeregisteret. Dersom den ene forelderen har foreldreansvar alene, skal det fremgå her. Eventuelt må den ene forelderen fremlegge dokumentasjon som viser at den er gitt foreldreansvar ved f.eks. dom.

2.5 KONSEKVENSER NÅR BARE DEN ENE FORELDEREN HAR FORELDREANSVAR

- Den som har foreldreansvar alene, skal gi den andre opplysninger om barnet når vedkommende ber om det.
- Den som ikke har foreldreansvar, har rett til opplysninger om barnet og barnets forhold i barnehagen/skolen, men ikke opplysninger om den andre forelder eller barnets hjemmesituasjon. Bestemmelsen gjelder også om vedkommende ikke har samværsrett.
- Barnehagen/skolen kan nekte å gi opplysninger til foreldre uten foreldreansvar dersom det kan være til skade for barnet. Uttrykket *til skade* dekker ikke bare de situasjoner der opplysningene kan tenkes brukt direkte mot barnet. Det dekker også situasjoner der opplysningene kan tenkes brukt mot den som har foreldreansvar, der dette i neste omgang kan være til skade for barnets situasjon. En slik nektelse kan påklages til Statsforvalteren. En nektelse bør begrunnes skriftlig på grunn av klageadgang.
- Den som ikke har foreldreansvar, kan delta på foreldremøter dersom den andre forelder gir sitt samtykke til det.
- I helt spesielle tilfeller kan Statsforvalteren bestemme at den som ikke har foreldreansvar, skal miste retten til opplysninger om barnet. Dette kan skje hvis opplysningsretten er misbrukt, eller hvis foreldrene har meget store konflikter.

2.6 NY SAMBOER/EKTEFELLE

Ny samboer/ektefelle til den som har del i foreldreansvaret, har ikke krav på å delta i felles foreldresamtale/møter når den andre som har del i foreldreansvaret, ikke godtar dette. Dette betyr at dersom to foreldre med felles foreldreansvar begge ønsker å møte på det samme foreldremøtet, må det legges til grunn at hver av dem kan motsette seg at det også møter en tredjeperson.

Ny samboer/ektefelle eventuelt andre kan delta i foreldresamtale/møte dersom det bare er den ene forelder som skal ha samtale og vedkommende gir samtykke til at ny samboer/ektefelle kan delta på møtet.

2.7 FOSTERFORELDRE

Hvis barnevernet har plassert barnet hos fosterforeldre, er det disse som utøver den daglige omsorg i foreldrenes sted. Dette vil si at barnehagen/skolen har melde- og opplysningsplikt til fosterforeldrene. Barnehagen/skolen skal bare gi opplysninger om barnet.

De biologiske foreldrene som sitter igjen med «rest-foreldreansvar», har rett til opplysninger fra barnehagen/skolen når de ber om det. Men her gjelder de samme begrensninger som nevnt ovenfor med hensyn til om opplysningene kan være «til skade for barnet». Foreldre som er fratatt foreldreansvar i medhold av barnevernloven § 4-20 kan ikke kreve opplysninger.

3. FAST BOSTED ELLER DELT FAST BOSTED

Barnet kan ha fast bosted hos en av foreldrene eller delt fast bosted (fast bosted hos begge foreldrene). Den som barnet har fast bosted hos, kan ta dagligdagse avgjørelser knyttet til

- barnehage

- SFO
- fritidsaktiviteter
- flytting innenlands

3.1 FAST BOSTED HOS ÈN AV FORELDRENE – SAMVÆR MED DEN ANDRE

Har barnet fast bosted hos èn av foreldrene, har hun eller han vanligvis samvær med den andre. Den som har samværet, kan ta dagligdagse avgjørelse om omsorgen under samværet. Dette gjelder for eksempel avgjørelser om:

- mat
- påkledning
- leggetid
- venner
- lekser
- tilsyn
- stell

Den som barnet har fast bosted hos, kan ta den endelige avgjørelsen hvis foreldrene er uenige om for eksempel hvor barnet skal gå i barnehage/skole eller hvor i landet barnet skal bo. Hvis den som har barnet boende fast hos seg, skal flytte, skal den andre forelderen varsles 3 måneder før flyttingen.

3.2 DELT FAST BOSTED

Delt fast bosted betyr at barnet har fast bosted hos begge foreldrene. Det er imidlertid ikke automatisk en 50/50-delning av tid. Den viktigste forskjellen mellom delt fast bosted og fast bosted hos én forelder og samvær med den andre, er hvilke avgjørelser foreldrene må ta sammen - ikke hvor mye tid barnet er hos hver av dem.

Delt fast bosted hos begge foreldre innebærer at foreldrene er likestilte når det gjelder de beslutninger som tas på vegne av barnet/barna deres. Dette betyr at begge må være enige og samtykke til beslutninger som hvor barnet skal gå i barnehage/skole og hvor i landet barnet skal bo. For at delt fast bosted skal være til barnets beste, må foreldrene kunne samarbeide og bli enige om større avgjørelser som gjelder barnets dagligliv.

Dagligdagse, praktiske spørsmål bestemmer den som barnet er hos til enhver tid (uavhengig av hvem barnet har fast bosted hos).

3.3 FOLKEREGLSTRERT ADRESSE

Barnet kan kun ha folkeregistrert adresse hos en av foreldrene. Adressen vil kun ha en praktisk betydning når det gjelder:

- hvilken skole barnet tilhører/barnet har rett til å gå på
- hvor barnet mottar post og informasjon fra offentlige myndigheter

3.4 SAMVÆR

Barneloven gir barn rett til samvær med begge foreldrene, når foreldrene ikke bor sammen. Foreldrene kan fritt avtale hva slags samværsordning de ønsker å ha. Utgangspunktet er at samværet skal skje ut fra hva som vil være best for barnet. Begge foreldrene har ansvar for at samværsretten blir oppfylt.

3.5 KONSEKVENSER FOR BARNEHAGEN/SKOLE

- Barnehage/skole forholder seg til den som barnet bor fast hos når det gjelder avgjørelser i hverdagen som f.eks. niste, utstyr og turer.
- Det er den som barnet bor fast hos, som kan bestemme hvem som kan hente og bringe til barnehage/skole (SFO).
- Dersom hentetiden er innenfor samværstiden, kan samværsberettigede hente. Eventuelt kan vedkommende bestemme at f. eks ny samboer, bestemor etc. kan hente.
- Ved delt fast bosted må barnehagen/skolen forholde seg til den forelderen som barnet til enhver tid bor når det gjelder informasjon, henting/bringing etc.

4. SAMTYKKE TIL HELSEHJELP

Hovedregelen er at begge foreldre med foreldreansvar skal samtykke til helsehjelp til barn. Det er imidlertid tilstrekkelig at én av foreldrene samtykker til helsehjelp som:

- regnes som ledd i den daglige og ordinære omsorgen for barnet, for eksempel behandling av øreverk, halsbetennelse, influensa, skrubbsår osv. Den forelder som til enhver tid er sammen med barnet, kan bestemme denne typen helsehjelp.
- kvalifisert helsepersonell mener er nødvendig for at barnet ikke skal ta skade. Forelder med foreldreansvar kan bestemme denne type helsehjelp. Gjelder tilfeller hvor foreldrene ikke blir enige, eller hvor det ikke er mulig å få avklart hva begge foreldrene mener. Før helsehjelp gis etter dette punkt, skal begge foreldrene med foreldreansvar få si sin mening, dersom mulig.

Det er foreldrenes ansvar å sørge for at barnet får helsehjelp, ikke barnehagens/skolens ansvar. Dersom barnet imidlertid trenger akutt helsehjelp mens det befinner seg i barnehagen/skolen, må barnehagen/skolen sørge for at barnet får dette. Dersom det er tid til det, skal barnehagen/skolen kontakte foreldrene først.

5. VARSLING VED FLYTTING

Begge foreldrene har varslingsplikt ved flytting. Dette gjelder både bostedsforelder og samværsforelder. Varslingsplikten innebærer at den forelderen som skal flytte, senest 6 uker før flyttingen skal varsle den andre forelderen, slik at foreldrene har tid og anledning til å komme frem til den beste omsorgsløsningen for barnet før flyttingen gjennomføres.

6. HENVENDELSER FRA ADVOKATER

Erfaringene er at mange advokater henvender seg pr telefon til barnehagen/skolen for å få

opplysninger i forbindelse med barnefordelingssaker. Det er Stavanger kommune sin faste praksis å ikke gi uttalelser som skal brukes av en av partene i slike saker. Våre barnehager og skoler skal være konfliktfrie soner. Ansatte skal ivareta hensynet til barnets beste og ikke velge side i private konflikter mellom foreldre.

7. ANSATTE SOM VITNE I RETTSSAKER

Dersom en ansatt i barnehagen/skolen blir stevnet som vitne i en rettssak, er den ansatte pliktig til å stille som vitne i retten. Den ansatte er ikke pliktig til å gi vurderinger, kun faktaopplysninger.

I utgangspunktet er den ansatte bundet av taushetsplikten også når det gjelder vitnemål i retten. Dersom den som har krav på taushet, ikke har samtykket til at den ansatte kan gi taushetsbelagte opplysninger i retten, er det Statsforvalteren som har myndighet til å oppheve taushetsplikten. I sivile saker, for eksempel barnefordelingssaker, vil det være advokaten som ønsker å føre den ansatte som vitne, som har ansvaret for å søke Statsforvalteren om å oppheve taushetsplikten. I straffesaker vil det være påtalemyndigheten som har ansvar for å søke Statsforvalteren om fritak fra taushetsplikten.

Kilder:

Barneloven

Pasient- og brukerrettighetsloven

Barnevernloven

Barneombudet

<https://buf-dir.no>

www.regjeringen.no/no/dep/bfd

www.regjeringen.no/no/dep/kd

Stavanger, (04.11.21)